

סי' שכח' סי"ד

חולה שצריך בשר, האם עדיף להאכילו נבילה או לשחוט בשבת, (אם שבת הותרה או דחוייה אצל פיקוח נפש)

- ראשון כל נברר אם טומאה הותרה או דחוייה, ועפ"י נלמד ג"כ אם שבת הותרה או דחוייה, ואחרי זה ברר בענין חולה שצריך לאכול בשר, ונמצא לפניו נבלה, האם נותנים לו נבלה או שוחטים בשר כשר עבורו, וכן נברר כאן הענין שיש לעשות הקל הקל תחילה.

א. אם טומאה הותרה או דחוייה אצל ציבור, ובדין אם שבת הותרה או דחוייה

- גמ' יומא (ו): "אתמר" עד "אמר רב ששת".

- רש"י (שם ד"ה דחוייה היא בציבור).

- רמב"ם (ביאת מקדש פ"ד הי"ד).

- רמב"ם (שבת פ"ב הי"א).

- רמב"ם (שבת פ"ב הי"ב בסוף דבר שכתב "הרי הוא כחול לכל הדברים). (ולכא' משמע ששבת הותרה).

- כסף משנה (שבת פ"ב הי"א).

- אור הישר (על הרמב"ם שם).

- מאידך דעת הרבינו מאיר (מהר"ם מרוטנבורג) מובא ברא"ש (נראה בהמשך) סובר ששבת הותרה אצל פיקוח נפש, וכנראה שלומד כהמ"ד בגמ' שטומאה הותרה בציבור.

ב. חולה שצריך בשר האם עדיף להאכילו נבילה או לשחוט בשבת

• גמ' יומא (פג. "ת"ר מי שאחז בולמוס" עד "דתניא מאכלין אותו טבל".

• רא"ש (יומא פ"ח ס"י יד' מתחילה עד "מתני' מי שנשכו כלב").

• בביאור הרבינו מאיר ששבת הותרה, למה נבלה לא הותרה ג"כ, עיין אתוון דאורייתא סוף כלל י', "ולענין אי תרומה" (עד הסוף), ועוד ביאר עיין בקצות השלחן (סי' קלה' ס"ק ו' עמ' מה' מה שכתב בשם הנציב).

• ר"ן (על הרי"ף יומא ד: ד"ה וגרסינן וד"ה ותמהני).

• שו"ת הרשב"א (ח"א סי' תרפ"ט).

• טור.

• ב"י.

• ב"י (יב' ג') ובדרכי משה שם.

• שרי"ע.

• מג"א.

• משנ"ב.

- **כף החיים** (סי"ק פה').

- **אורחות שבת** (ח"ב פ"כ עמ' רלג' מה שכתב בענין שבת דחוייה אצל פיקוח נפש).

- **ארחות שבת** (שם עמ' רלד' אות לבי' ואות לד').

עבודה. הלכות ביאת המקדש פ"ד פ"ה

לעזרה ואף ע"פ שנעשה בטומאה ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה חייבים כרת על הביאה ומיתה על העבודה וכו'. בפרק מי שהיה טמא (דף ז"ה:) מן הפסח שבה בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורים [מכרת] ור"א פוטרו אף על ביאת המקדש ופירש"י ואם אכלו פטורים מכרת לאוכל קדשים בטומאה כדל"ף בצרייתא בגמרא אבל מביאת מקדש לא פטרינהו [רחמנא] וידוע

הדלכת כח"ק: יג' וב"ש" ופסח שבא בטומאה וכו'. שם צע"א ואיפשר שנתר לשיני חד להומרא וחד לקולא ופסק לקולא משום דמסקיף ליה לך לחיובי ועוד ליתנהו כהנהו בית אב יד היו מצינו בית אב טמאים ומקצרת טהורים וכו'. בפ"ק דיומא (דף ו':) איתמר טומאת המת רב נחמן אמר הותרה היא בליבור ורב ששת אמר דהויה היא בליבור [כל] היכא דליכא טמאים וטהורים כהנהו בית אב כ"ע לא פליגי דטהורים עבדי טמאים לא עבדי כי פליגי לטהורי ולטהורי טהורים מביא אב אחרינא רב נחמן אמר היתר היא בליבור ולא מהדרין ורב ששת אמר טומאה דהויה היא בצבור [ומהדרין] ופסק רבין כרב ששת משום דהלכתא כוותיה בליבורי ועוד דמהרי"ן בפרק כ"ד זילין (דף ע"ו) דליכא מנא דשמעת ליה דלמך טומאה הותרה בליבור אלא רבי יהודה וטהורים כהנהו בית אב (דף ע"ו) דרב סהלא סבר טומאה דהויה היא בצבור וכן א"ר יוחנן וסובר רבין דלמ"ד דהויה היא אשילו היטה כל המשמרה טמאה מחזירם על המשמרה אחרת אלא שאל הכהן וצבור אלא לחזור על בית אב אחר לאו דוקא אלא משום דלרב נחמן אפי' על בית אב אחר אין מחזירין נקטיה. ומ"ש אש היו רוב הכהנים הנכנסים ביורשים בזמן הקבוע טמאים יעשו בטומאה: **מז ומנין** שטומאת מת דחיה היא בצבור וכו'. סיפרי פרשת בהעלותך:

יז והרי הרבר מפורש בכתובים שנאמר שם בברדי הימים אצל חוקיהו כי רבת העם אשר לא התקדשו וכו'. ומ"ש ומהו זה שנאמר כי אכלו את הפסח בלא כחמוז כלומר אם האמר ארצה משם ראה שאין דומין טומאה מפני קרבן ליבור שהרי חזקיהו שהחלה כחמוז עליו כי אכלו את הפסח בלא כחמוז והלך לבקש רחמים על עשמה כן לא מפני כך כחמוז עליו כן אלא מפני שעברו אומה השנה מפני הטומאה:

יח ועוד אחרת היתה שם וכו'. בפ"ק דסנהדרין (דף י"ב) מ"ר אין מעברין את השנה מפני הטומאה ואם עיברה מעוברת רבי יהודה אומר אינה מעוברת אמר רבי יהודה מעשה בחזקיהו מלך יהודה שעבר השנה מפני הטומאה ובקש רחמים על עולמו רבי שמעון אומר אם עיברה מפני הטומאה מעוברת אבל מפני מה ביקש רחמים על עולמו שאין מעברין אלא חדר והוא עיבר ניסן בניסן ומפרש בגמרא דחזקיהו טענה בדשמואל דלמך שמואל אין מעברין את השנה ביום ל' של אדר הואיל וראוי לקבועו ניסן והוא [עבירו משום] דקבר הואיל וראוי לא אמרינן רבי שמעון בן יהודה אומר

מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני ומפרש בגמרא דהיינו כגון שהיו ישראל מחללי טמאים ומחללי טהורים וגו' משלימות לטהורים ועודפות עליהם מעיקרא סבר נשים בראשון חובה דהו מיעוטן טמאים ומיעוטן מידחו לפסח שני ולכסף סבר נשים בראשון רשות דהויה ליה טמאים רובא ורובא לא מידחו לפסח שני ומשמע דלרבי יהודה לא ביקש רחמים מפני שעבר ניסן בניסן אלא מפני שעבר מפני הטומאה ולרבי שמעון לא ביקש רחמים מפני שעבר ניסן בניסן אלא מפני שהיה טמא על רבין היאך כחב שני הטעמים דהו כחובה שטרף לבי מרי ועוד דכיון דבדיעבד מעוברת למה הולך לבקש רחמים ואין לומר דאע"פ כיון דלכחמים אין מעברין הולך לבקש רחמים דהא משמע בצרייתא שכתבתי בסמוך שאילו היטה מעוברת בדיעבד לא היה לר"ך לבקש רחמים ועוד שכתב רבין שביקש רחמים על עולמו ועל החכמים שהסכימו עמו דהא מניח בחספתא שזה אחד משלשה דברים שעשה חזקיהו ולא הודו לו ועוד למה העמיט טעמו של רבי שמעון בן יהודה. ומיהו כההיא דעל החכמים אכיל למימר שאע"פ כיון דלכחמים לא הודו לו קלח החכמים הסכימו עמו ובסמ"ג כחוב שריו במקום החכמים ומכל מקום קושי קמחי לריכס יצוב. ומ"ל שרבינו כחב דעיצרה מפני הטומאה כדברי רבי יהודה

הדלכה כוומיה לגבי ר"ש ואף ע"פ דמשמע דלי הואי מעוברת בדיעבד כשעבריה מפני הטומאה לא היה לר"ך לבקש רחמים היינו לרבי שמעון אבל לרבי יהודה אע"פ דבדיעבד מעוברת מכל מקום הולך לבקש רחמים על עולמו וסובר רבין שאע"פ שעבר השנה בטומאה כדברי יהודה דק"ל כוומיה ופסחא דקראי הכי מוכחי אין לנו לחמות ולומר שלא עיבר ניסן דהא סתם לן מנא דמוספתא הכי הילך אית לן למימר דמרי עבד חדא דעיצר ניסן ועוד שעיצרה מפני הטומאה ולא חש רבין לכחוב דברי ר"ש בן יהודה משום דיחידא הוא דהא רבי יהודה ור"ש פליגי עליה: **פ"ה א מצות** עשה לקדש הבחן העובד ידיו ורגליו וכו'. פשוט

הוא בפסוק. ומ"ש ועבודתו פסולה משנה בפרק שני דזבחים (דף ע"ו): ומ"ש בין כהן גדול בין כהן הדיעו דמתיב והימה לו ולורעו חק עולם: **ב וב"ש** ומנין שעבודתו פסולה וכו'. בפ"ב דזבחים (דף י"ט):

ג אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה וכו'. שם מנו רבנן קידש ידיו ורגליו ביום אין לר"ך לקדש בלילה בלילה לר"ך לקדש ביום דברי רבי שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים רבי אלעזר ברי' שמעון אומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מניח אידך היה עומד ומקריב ועל גבי המזבח כל הלילה לאור עטון קידוש ידים ורגלים דברי רבי רבי אלעזר ברי' שמעון אומר כיון שקידש ידיו ורגליו מתחלת עבודה אפי' מלאך עד עשרה ימים אינו לר"ך לקדש ופירש"י אינו לר"ך לקדש בלילה אם לא יאל ולא הסיק דעתו. לר"ך לקדש ביום כדמסיים מילמיה שהלילה פוסלת בקידוש ועמוד השמר הוא העושה לינה עכ"ל. ופסק רבין כרבי משום דק"ל הלכה כרבי מחזירו. ומ"ש והוא שלא יאל מן המקדש מתבאר שם: ומ"ש

את העם שנרצה קרבנם: פרק חמישי

א מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. וכהן שעבר ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר ירחצו מים ולא ימותו. ועבודתו פסולה בין כ"ג בין כהן הדיוט: **ב** ומניין שעבודתו פסולה שנאמר חוקת עולם לו ולורעו. ובבבגי כהונה הוא אומר חוקת עולם. מה מחוסר בגדים מחלל עבודה כמו שביארנו. אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה: **ג** אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה

משנה למלך
הטומאה דין ו'. ואם הטונה כגון שנגע חוץ למקדש בלילי קדש הא אין הליך מרלה על טומאת הנאכלין והדבר לר"ך אצלי תלמוד:
יג **ופסח** שבא בטומאה וכו'. עיין במ"ש רבין בפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ג ובמ"ש מן שם ומן הדין לא היה לו לרבינו לכחוב פטורו ממימה דדוק:

מזו ואם אין אחד מהם יכול לעשותה בוי. קסס משנה (סס בהמלניע ל"ב:) ודלא כר"ש. וי"ש ושיעור אחד לשיטה. הוא נגמ' (סס ל"ב): היה כח באחד להוציא קורה זו לבדו וכו'. נגמרא (סס ל"ב:) צניאור: בחבירו וכו'. משנה פ' האורג (שבת ק"ה):

זו חפר גומא וכו'. כח הרמ"ך הל"ל ה"מ צבית אבל בשדה חייב דהא פסק כר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ע"ל. וי"ל שלא הוציך רבינו לפרש כן דמתוך דבריו משמע וכמה שכתב הרב המגיד:

פרק ב א דחוייה היא שבת וכו'. בפרק כ"ד זולין (פסחים עו.) אפילונו מנאי טומאה אם דחוייה היא צניבור או הומרה ופירש"י דחוייה אש"ג דלכפר דהמנא למימי בטומאה לא הימר גמור הוא אלא היכא דלא משמתי טהורים וכיון דלאו הימר גמור הוא צניא לין לזווי. ומשמע נגמרא דהלכה כמ"ד דחוייה היא וכן פסק רבינו בפי"ד מה"ל ציאת המקדש הט"ו ומשמע דכי היכי דאפילונו בטומאה ה"ג אפילונו בשבת לגבי מולה אם היא דחוייה או הומרה וק"ל כמ"ד דחוייה וכו' הרשב"א והר"ן שהשבת דחוייה היא אלל מולה ולא הומרה: •

ג בשעושים דברים האלו אין עושין אותם לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים וכו'. גירסת רבינו צברימא עבדים במקום נכרים לדעת רבינו שפירש מפני שמתגרסים לדעת

זו כל המקלקלין פטורים ביצר הרי שחבל ופי' בשחבל וקרע שלא נחממו הא נחממו חייב לדעת רבינו כמו שיבאר פ' שמיני ועשירי ואחד עשר ושנים עשר: חפר גומא ואינו צריך אלא לעפרה וכו'. מימרא פ' כלל גדול (סס ע"ג): וטעם המקלקל הוא לר' יהודה כדאימא חס. ואפי' לר' יהודה לאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ה"מ מתקן האי מקלקל הוא ע"כ. ומכאן שאם הימה הגומא נמקוס שאין בו קלקול אע"פ שאינו צריך לר' חייב עליה לדעת רבינו ו"ל שפסק כר"י וזה פשוט:

יה כל המקלקלין על מנת לתקן וכו'. זה משנה בהאורג (סס ק"ה): והמקלקל על מנת לתקן שיעורו כמתקן ע"כ:

יב כל העושה מלאכה בשבת וכו'. משנה בהאורג (דף ק"ג):

פ"ב א דחוייה היא שבת אצל סכנת נפשות וכו'. נגמרה פ' אחרון דיומא (דף פ"ג.) כל ספק נפשות דוחה שבת: ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק אינו צריך וכן אם אמר רופא וכו'. כד נבאר זה נגמ' סס. והיכא שהרופא יומר משני ומלקו יתבאר פ"ב מהלכות שבת עשור: **ב אמדוהו** ביום השבת וכו'. מפורש נגמ' (סס ד'): מימרא על המשנה: **מדליקין** וכו'. כל זה מנאר, ופרטי המלכות שאינה הלקה נגר פרק מפנין (שבת דף קכ"ח): גבי חיה: מכבין חנר. פ' צ"מ (סס כ"ט): שוחטין ואופין ומבשרין. פ"ק דמולין (דף ט"ו): ומחממין לו חמין וכו'. צרימא פ' אחרון דיומא (דף פ"ד): מתממין לו חמין בין להשקותו בין להצרותו:

ג בשעושים דברים וכו'. צרימא סס וגי' ההלכות והגאונים ואין עושין דברים הללו לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים אלא צניאלי ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים ולא ע"י נכרים מפני שמתגרסין לדעת אחרת. ומה שכתב רבינו כדי שלא תהא שבת קלה בעיניכם נראה שהוא פירוש למה שאמרו מפני שמתגרסין לדעת אחרת ואע"פ שכלל רבינו עומה קטנים ונכרים אין הטעם בזה אלא לנשים ועבדים:

א דחוייה היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר כל המצות. לפיכך חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת [ואע"ל פי רופא אומן וצ"ל של אותו מקום. ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק שאינו צריך. וכן אם אמר רופא לחלל עליו את השבת ורופא אחר אומר אינו צריך מחללין עליו את השבת נפשות דוחה את השבת: • **ב אמדוהו** יביום השבת שהוא צריך לכך וכן לשמנה ימים אין אומרים נמתין עד הערב כדי שלא לחלל עליו שתי שבתות אלא מתחילין מהיום שהוא שבת ומחללין עליו אפילו מאה שבתות כל זמן שהוא צריך ויש בו סכנה או ספק סכנה מחללין. • **מדליקין** לו את הגר ומכבין מלפניו את הגר ושוחטין לו ואופין ומבשרין לו חמין בין להשקותו בין לרחיצת גופו. כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן: • **ג בשעושים** דברים האלו אין עושין אותן לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם. אלא על ידי ג' גדולי ישראל והכחמהם. ואסור להתמחה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי

א דחוייה היא שבת אצל סכנת נפשות וכו'. נגמרה פ' אחרון דיומא (דף פ"ג.) כל ספק נפשות דוחה שבת: ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק אינו צריך וכן אם אמר רופא וכו'. כד נבאר זה נגמ' סס. והיכא שהרופא יומר משני ומלקו יתבאר פ"ב מהלכות שבת עשור: **ב אמדוהו** ביום השבת וכו'. מפורש נגמ' (סס ד'): מימרא על המשנה: **מדליקין** וכו'. כל זה מנאר, ופרטי המלכות שאינה הלקה נגר פרק מפנין (שבת דף קכ"ח): גבי חיה: מכבין חנר. פ' צ"מ (סס כ"ט): שוחטין ואופין ומבשרין. פ"ק דמולין (דף ט"ו): ומחממין לו חמין וכו'. צרימא פ' אחרון דיומא (דף פ"ד): מתממין לו חמין בין להשקותו בין להצרותו:

ג בשעושים דברים וכו'. צרימא סס וגי' ההלכות והגאונים ואין עושין דברים הללו לא ע"י נכרים ולא ע"י קטנים אלא צניאלי ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים ולא ע"י נכרים מפני שמתגרסין לדעת אחרת. ומה שכתב רבינו כדי שלא תהא שבת קלה בעיניכם נראה שהוא פירוש למה שאמרו מפני שמתגרסין לדעת אחרת ואע"פ שכלל רבינו עומה קטנים ונכרים אין הטעם בזה אלא לנשים ועבדים:

ואסור להתמחה וכו'. מנאר סס וגי' וציושלמי הריז הרי זה מנאזט והשאל הרי זה שופך

א טור סס פ"י ש"מ סמ"ג לאוין סס: ב טור וסמ"ג סס: ג טור סימן שצ"ט סמ"ג לאוין סס: ד טור סימן שצ"ח סמ"ג לאוין סס: בהם

לחם משנה

למך זה עם קושיא אחרת דליכא נפשטא דשמעתה דלמאי קאמר נגמרא איכא סתמא מיעוטי חד לעוקר ומניח חד לזה יכול זה יכול וחד ליחיד שעשאה צהוראת צ"ד לימא דלר' יהודה לא הוי אלל תרי מיעוטי חד לזה יכול זה יכול וחד לזה עוקר זה מניח וכדקאמר סס לר"מ דתרי מיעוטי הוו ונימא דר' יהודה אית ליה דיחיד שעשאה צהוראת צ"ד חייב. ולמך קושיא זו אומר דודאי אלטריכו נגמרא למימר הכי משום דצריש הוריות (דף ב:) אמרין דר' יהודה אית ליה דיחיד שטעה צהוראת צ"ד פטור דלמרו סס על מנאי' אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יהודה אלל חכמים אומרים יחיד שעשאה צהוראת צ"ד חייב מנאי רבי יהודה דמיא וכו' ולהכי אלטריכו נגמרא לומר דלר' יהודה תלמא מיעוטי הוו אלל אי לא הוה משכח תלמודא דלר' יהודה אית ליה פטור הוה מנאי למימר לדידיה דמרי מיעוטי הוו כדקאמר לר"מ. ורבינו ראה לפסוק כאן כר' יהודה בהא דזה אינו יכול זה אינו יכול משום דר"מ מסייע ליה אלל בהא דיחיד שעשאה צהוראת צ"ד

מזו ואם אין א' מהן יכול לעשותה לבדו וכו'. פסק כר' יהודה דפ' המלניע (דף פ"ג.) ודלא כר"ש דנגמרא אמרי' סס לר"ש תלמא מיעוטי כמידי נפש תחטא אחת תחטא צעוטה תחטא חד למעוטי זה עוקר זה מניח וחד למעוטי זה יכול זה יכול [וחד למעוטי זה אינו יכול ור"י חד למעוטי זה עוקר זה מניח וחד למעוטי זה יכול זה יכול] וחד למעוטי יחיד שעשאה צהוראת צ"ד ור"ש יחיד שעשאה צהוראת צ"ד חייב ע"כ. וקי' דכיון דרבינו פסק כר"י ה"ל למפסק דיחיד שעשאה צהוראת צ"ד פטור והוא פסק צפ"ג מה' שנגות דיחיד שעשאה צהוראת צ"ד חייב שכתב סס וכן אם הוה ועשו מיעוט הקהל על פיהם וגורעה השגה הרי צ"ד פטורים ואלו המיעוט שעשו חייבים וכל אחד ואחד מציא תטאמו ע"כ. נראה דפסק דחייב כחכמים דלפניו עליה דר' יהודה צריש הוריות וכו' אך פסק כאן כר' יהודה דהא אי לרבי יהודה הוה ק"ל חייב לא מיתוקס סברתיה כלל דליתו מוקי חד למעוטי יחיד שעשאה צהוראת צ"ד. וי"ל

מגדל עזו
זו כל המקלקלין עד הרי זה פטור. פרק ר' אליעזר דלורג (דף ק"ו): חפר גומא עד פטור. פרק כלל גדול (דף ע"ג): כל המקלקלין עד סוף הפרק. פ' ר"א דלורג (דף ק"ו): פ"ב א דחוייה עד דוחה את השבת. שבת פ' ה' טרליס (דף ק"ט) ופי' בתרא דיומא (דף פ"ד) ופי' אין מעמדין (דף כ"ח) ונכמה מקומות תלמוד הלכה מרובות: • **ב אמדוהו** ביום שבת. פ' מפנין (דף קכ"ט) ופרק בתרא דיומא (דף פ"ד): מחללין עד סכנה. פרק צ"מ (דף כ"ט ל'): ומחללין עד צריך לבר. פ' בתרא דיומא (דף פ"ד): • **ג בשעושים** עד וסממיהם. פרק לפני אדיהן (דף י"ב) ופי' בתרא דיומא: ואסור עד בהם. פ' צ"מ (דף כ"ט):

הנהגות מיימוניות
בזו [ו] כר' יהודה ודלא כר"מ דמחייב אפי' זה יכול זה יכול ודלא כר"ש דפטר אפי' זה אינו יכול זה אינו יכול דבריה יהודה סתמא דמתני': יו [ו] תני ר' אבהו קמיה דר"י כל המקלקלים פטורין חוץ מהובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא הובל ומבעיר אינה משנה בו: א [ו] ב' השואל תני ר"ש ב"ג אומר תינוק בן יומא חי מחללין עליו את השבת ב' בתרא דיומא מוכחא מקראי ע"כ: [ו] והשבי ר"י שכל בני אדם חשובים בקיאים במקצת וספק נפשות להקל: • ג [ו] תשאל הרי זה מנאזט והשואל הרי זה שופך דמים: פירוש

פרק שני

היא דחיה היא שבת אצל סכנה נמשות כשאר כל המצות, והנה מרן בכ"ס הביא גם מדברי הראשונים ז"ל בהכנת רבינו רשבת היא דחיה ולא הותרה כדוגמת דחיה והותרה דגבי טומאה, וקשה איכ למאי מטיק כשאר כל המצות, דלמי דבריהם ז"ל נצטרך לאמר דכל המצות הן גיכ בדרך דחיה ולא הותרה אצל חולה שייב סכנה, ולפי"ו מדוע סתחו כל הני תנאי ביומא פיה לשאל מניין למקורן שדוחה את השבת, ולא שאלו מניין למקוח נפש שדוחה לכל המצות ומסילא תהיה שבת בכלל, ובע"כ דשאלתם היתה ביחוד על שבת דחמירא דאית בה כריתות ומיתת ב"ד, והשתא איך יבא רבינו לעשות שבת עם כל המצות לחסיבה אחת.

בר מן דין בלתי מוכן ההרכבה מהותרה ודחיה דטומאה לדהכא, הרי התם איכא גימ לאהדורי אטהורים למ"ד דחיה כדאמרין ביומא ד"ו ע"ב משאיכ הכא לא מהדרינן כלל על אנשים שאינן אחראין כ"כ אדרבה דברים אלו אין עושין אותן לא עיי נכרים ולא עיי קטנים כו' אלא עיי גדולי ישראל וחכמיהם כדכ' רבינו לקמן היג, ולהאי לישנא דאמרין דאפילו היכא דאיכא סהורין וטמאין בההוא בית אב פליג נמי רב נחמן ואמר עכרי נמי טמאין, הוא משום דס"ל דכל טומאת מת בצבור רחמנא שרייה דכתיב איש כי יהיה טמא לנפש ועשה פסח שני איש נדחה ואין צבור נדחין כדאמר ביומא שם, הרי דהתם גזחיכ הוא וטומאה דהתם אין לה שייכות לדהכא, ולאמר ראם יש סמנין מוכנין לפניו ממש כאלו הצריכים לו או לא יעשה חרשים כאלו, דלענין זה הויה דחיה, הלא בשביל זה ודאי לא איצטרך רבינו לאשמעינן דפשיטא הוא, לכן נלע"ד דלפי"ו דנקים רבינו לקמן היג דפקרנ דשבת מקורו הוא מקרא דוחי בהם כדמטיק ביומא פיה, וראשית המקרא כפי אחרי הוא ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, הרי דמקרא זה כולל כל התוקים ומשפטי התורה, ועמ"ז שפיר כתב רבינו על דחיה זו דשבת שהיא כשאר כל המצות, ולפי"ו כמו זמננו ונפרו כעליית בית נתזה בלוד דעל כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוק מע"ז כו' ויליף מוחי בהם כדאמרין בסנהדרין ע"ד ע"א ועי' תוס' עין נ"ד ע"א דיה הא בצינעה, איכ כמו החם האי יעבור ואל יהרג הוא היתר, דלא אשתמט בחד מקום לאמר דמטעם דחיה אתא, כמיכ דרשה זו דילפינן נמי מוחי בהם הוא גיכ בגדר היתר וראיה לזה ממאי דמטיק תיכף בהלכה כי כללו של דבר שבת לגבי חולה שייב סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן ע"ש, והאם יש לך היתר יותר גמור מן סח שכתב הרי הוא כחיל כו',

• ולכן לולא יראתי מדברי הראשונים ז"ל היה נלע"ד דתיבת דחיה שנשתמש בה רבינו כאן, אין לו שום שייכות עם תיבות דחיה והותרה דגבי טומאה, רק הכא כוונתו רשבת נדחית כמו שאר מצות שהן בחיתר גמור לגבי חולה שייב סכנה והן אצלו כחול כדמטיק איתו גופיה, ועי' בת' עין יצחק ח"א סי' ס"ו ובבשמים ראש וכסא דהרסנא סי' ל"ט ובס' עמק הלכה ח"ב סי' ק"ד ובזו"ע העמודים לס' יראים סי' י"ט אות וא"ו וע"ע בת' הרמב"ם דמוס ירושלים סי' ס"ו.

ה"ב ומחלין עליו אפילו מאה שבתות כל זמן שהוא צריך ויש בו סכנה או ספק סכנה כו', ע' אור זרוע ח"ב ה' ערב שבת סי' ל"ח.

שם כללו של דבר שבת לגבי חולה שייב סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן, ע' בהרב המגיד לקמן בפרקין הי"א וכמ"ש בחידושי לעיל ה"א.

ה"ג כשעושין דברים אלו אין עושין אותן לא עיי נכרים ולא עיי קטנים כו', ע' בחורת האדם להרמב"ן שער הסכנה ובמ"ש בחידושי לזנחים ר"ם כל הפסולין.

ה"ד חולה שאיב סכנה עושין לו כל צרכיו עיי נכרי כיצד אומרין לגכרי לעשות לו והוא עושה לבשל לו ולאפות כו', ע' בת' באר שבע סי' כ"ד.

ה"ה וחותכים את הסבור וקושרין אותו, ע' ירושלמי שבת פ"ח הי"ג ובמ"ש בחידושי שם.

שם ואם היתה צריכה לגר בשעה שהיא צועקת בחבליה מדליקין לה את הנר כו', הנה בגמרא אשכחן רק החילוק דכל זמן שהקבר פתוח לנסתם הקבר ובין אסרה צריכה אני כו', ומנא ליה לרבינו לחלק בין צועקת בחבליה ובין לא צועקת, ומשמע דכוונת רבינו להשמיענו דאפילו לא אסרה צריכה אני אלא שצועקת מכאב היסורין נמי מדליקין.

שם וכל שאפשר לשנות משנין בשעת הבאה כגון שתביא לה חברתה כלי תלוי בשערה כו', וכי הה"מ ומלשון רבינו ז"ל נראה שאין חולה שייב סכנה בכלל השינוי אלא החיה כו', ע' בס' חיי אריה ח"א סי' ג'.

ה"ו אין סילדין את העובדת כוכבים ומולות בשבת ואפילו בשכר ואין חוששין לאיבה כו', ע' ח"ס חשטות סי' קצ"ד.

ה"ז ומשבעה ועד שלשים יום הרי היא כחולה שאין בו סכנה כו', ע' פ"ג ח"ח מהי שביחה עשור.

ה"ח עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים, ויליך במה שהוסיף במקומות הקרים הרי שמואל

אכלין ותליין ביה עכ"ל והנה זה הזקן הרי לא אכלה בזדון לעבור דא"כ מאי ראייה הביאו חכמים ממנו אלא שאותו הזקן היה סובר לפי סברתו דחלת קמח מותרת לזרים וא"כ גם לר' יהושע דס"ל דאסור לזרים עכ"ז הזקן הזה הא ה"ל אומר מותר דקי"ל דשוגג הוא וא"כ מאי טעמא איענש הא הוי שוגג בדרבנן דאיסור הקמח הזה לזרים הוא רק מדרבנן הואיל ונקרא עליו שם חלה דמה"ת אינה חלה כלל וכמבואר שם במפרשים ע"ש ועל כרחק דגם שוגג בדרבנן יש עליו עונש וצריך כפרה וסליחה וע"ע בכ"מ פ"א מה' איסורי ביאה הי"ב שעל מ"ש הרמב"ם וז"ל הבא על ערוה כמתעסק אעפ"י שאין כוונתו לכך חייב וכן בחייבי לאוין ובשניות עכ"ל ובהשגות א"א חייבי לאוין לא ידעתי למה קרבן אין כאן עכ"ל וכ' ע"ז הכ"מ וז"ל ולי נראה ליישב דה"ק וכן בחייבי לאוין עבר על לאו כדין מי שלא הותרו בו שאעפ"י שאינו לוקה הרי הוא חייב לשמים וכן בשניות חייב לשמים אעפ"י שאין מענישין אותו בידי אדם עכ"ל ומפורש בזה דאפילו שוגג בדרבנן כגון שניות נמי צריך כפרה וסליחה:

• **ולענין** אי תרומה הוי איסור חפצא כשאר איסורים או דילמא הוי רק איסור גברא שאילו היה החפץ בעצמותו אסור היה ראוי שיהיה אסור לכל ומדאסור רק לזרים א"כ רק זרות של האדם גורם האיסור וה"ל רק איסור גברא ראיתי בס' ברוך טעם שער הכולל דין ב' שכ' וז"ל ואפשר דעת הראב"ד דכיון דאיסור אכילה הוא רק משום זרות לא

מיקרי אלא איסור גברא וכו' עכ"ל אולם יש להוכיח איפכא מתוספתא יומא פ"ד מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל כו' נבילה ותרומה מאכילין אותו תרומה ע"כ ובירושלמי שם הקשה נבילה איסור לאו ותרומה איסור מיתה ואת אמר הכן כו' ואי נימא דתרומה רק איסור גברא הוא א"כ מאי קושי' הרי כתב הרא"ש שם ביומא דמוטב לשחוט בשבת עבור החולה מלהאכילו נבילה אע"ג דשבת איסור סקילה מכל מקום כיון שהוא רק איסור גברא ע"כ הוי היתר גמור לגבי חולה משא"כ איסור חפצא דנבילה שאין האיסור סר מן החפץ מפני סכנת החולה והוי רק דחוי' וע"כ יותר עדיף לעשות איסור גברא חמור שהוא הותרה מלהאכילו איסור חפצא שהוא רק דחוי' אע"ג דהאיסור חפצא קיל טפי עכת"ד הרא"ש שם וכמו שביארו האחרונים כוונתו וא"כ בנבילה ותרומה נמי ראוי לומר כן ועל כרחק דגם תרומה איסור חפצא הוא בנבילה ושפיר הקשה הירושלמי ואולם יש לדחות ולומר דקושית הירושלמי לא קאי על גוף הדין מה שמאכילין אותו תרומה כ"א על לשון התוספתא הוא שהקשה דמדהקדימה התוספתא לומר דרך כלל דמאכילין אותו הקל הקל כו' וקמפרטת אח"כ את הכלל הזה ואומרת נבילה ותרומה מאכילין אותו תרומה מוכח מזה דתרומה קל מנבילה ומפאת קלות התרומה הוא דמאכילין אותו תרומה וע"כ שפיר הקשה דתרומה איסור מיתה ונבילה איסור לאו ואת אמר הכן דתרומה קלה מנבילה בתמי' ובאתי רק להעיר: •

(ה) חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית ורופא אומר אין צריך שומעין לחולה, ואם הרופא אומר שאותה התרופה מזיק לו שומעין לרופא (ה):

(ו) היה חולה שיש בו סכנה צריך בשר שוחטין לו בשבת ואין מאכילין אותו נבילה (ו), ואם החולה צריך לאכילה לאלתר

בדי השלחן

בכל אכילה ואכילה משא"כ בשחיטה אינו עושה אלא איסור אחד אע"פ שהוא חמור, (ג) טעם הרא"ש שמא יהי' החולה קץ באכילת איסור ויפרוש ויסתכן, ויש הרבה נ"מ בין הטעמים, ומשמע דבכל טעם לחוד סגי להתיר השחיטה בשבת, ובהגהות המרדכי פ' ראד"מ כ' טעם דאכילת איסור מגונה, והגאון הנצי"ב ז"ל חידש טעם והביאו בס' אמרי הצבי (מס' תענית דל"א) דבשר נבלה מוליד טבע רע באדם ותאוה לעשות איסורים כמ"ש הרמב"ן על פסוק ונטמאתם בם, והרי הא דמחללין שבת על חשיב"ס הוא משום דאמרינן חלל עליו שבת אחד כדי שישמור הרבה שבתות (יומא פה), ואם יאכל נבלה יקשה עליו להפרש עוד מאיסורין ע"כ יותר טוב לשחוט עבודו.

(1) והנה בגמ' (יומא פ"ג.) ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל, טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה כו' טבל ותרומה תנאי היא כו' מר סבר טבל חמור אבל תרומה חזיא לכהן, ומ"ס תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקונה, וקאמר רבה דהיכא דאפשר לתקן הטבל ויהיה סגי לו בחולין הנשאר ולא יצטרך לאכול גם התרומה שהפרישו כו"ע מודו דצריך להפריש אפילו בשבת דהוי איסור שבות, ואפילו בעציץ שאינו נקוב דהוא טבל דרבנן מפרישין תרו"מ ולא יאכילוהו טבל דרבנן דאתי למשרי נמי טבל דאורייתא, והיכא דלא סגי ליה בחולין הנשאר ויצטרך גם לאכול התרומה, בהא פליגי מ"ס טבל חמור ומ"ס תרומה חמורה, וקאמר בגמ' לימא תנאי היא דתניא מי שנשכו נחש כו' וגוזזין לו את הכרישין ומאכילין אותו ואין צריך לעשר דברי רבי ר"א בר' שמעון אומר לא יאכל עד שיעשר, ותי' עד כאן לא קאמר רבי התם אלא לענין מעשר ירק דרבנן (א"צ לעבור על שבות דהפרשה משום אכילת טבל דרבנן) אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא אפי' רבי מודה דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב אתי למיכל בעציץ שהוא נקוב ע"כ (*).

(* ומגמ' זו יש להקשות על שיטת הרשב"א והטור דהתירו שבות לחולה שאיב"ס, דהא רבי ס"ל בחולה מסוכן דמאכילין אותו טבל ירק דרבנן ולא יעברו על איסור שבות דהפרשה, ומוכח דאכילת איסור דרבנן קיל באיסור שבות וכיון דקיל (יו"ד סי' קנ"ה) דלא

גמ' ספק שבת אחרת. דהיום לא ימות עובדי אלה שפך שם לא יעשו היום שפך שם ימות לשבת (ר"י) נבא: והיבי דמי כגון דאמרוהו. רופאיה לעשות לו הרפואה שמה ימים: דהבריות. רמיה (ר"י): שטא יבריא. מאליו: על פי נשים. אם נשים או כומיס אומרים צריך און מתלני כו פיהס: אבל מצטרפין לדעת אחרת. כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אינו צריך ושלשה או כומיס אומר צריך מצטרפין למיחו פלגא ופלגא וספק נפשות להקל: פיקוח. רישקורמיט"ט גלפ"ו כל(ל) דבר שצריך לו נפש להעביר סכנת מות: דצידי כווריא: עירק (ר"י) עירק חז"יא. כדי להשפיל שפת הטור ויהא נוח ליכנס: נגעה הדלת. והמיוק נעמה: מתבר בשפי. נפרים צריך להטיל נשמה אחרתא כצניי (ר"י) קמסיים להלקח: ומצטרפין בפני הד"ק. כללים של מהכח או של מלאס מים ודליקה שיש בה סכנת נפשות קאמר:

[T9] גמ' צפדינא. מולי השנים והכמים וממחיל צפה וגומר צניי מעיס ומסוקן הוא: מאי סימניה. של אמו מולי: רמי דמא (ר"י) מכידי. כשנותן כלום צנייני וז הדם משורות שיניו: **[T9]** גמ' ר"י מי שאחוו בולמוס מאכילין אותו הקף הקף תחלה. כלומר שאם יש שני אסורין לפנינו האחד אסור לאו כגון נצילה והאחד אסור כרת מאכילין אותו אסור לאו וכן הדין צכל חולה ונשאל הרשב"ד ז"ל גלשון הזה (ש"ת ס"י מט) אם היה חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרנגולת למה לא נאמר לנכרי שיחמור לו* אלא אסור לאו ולא נשחוט ונדמה שזה החולה איזה אסור סקילה והשיב ומעכבו דלמי אסור שבת לא אסור לא נצילה מדע שאילו לא היה שבת לא היינו מנקהים לו נצילה (ר"י) אלא שחוטא וכיון שכן האסור העומד עליו ומעכבו הוא ששז הימר גומר לא אסור אחר ולפיכך און ממירין לו אסור נצילה עכ"ל. ותמהני שא"כ מלא תרנגולת* נחורה נאכילנה אותו ולא נשחוט לו כשנסה שאתה אומר שאסור שבת מעכבו מלשחוט כך אסור נצילה מעכבו מלאכול נצילה זו שאם לא היה אסור נצילה מעכבו היה אוכל אותה (ר"י) ולמה עומד לפניו אסור שבת יומר מאסור נצילה ועוד שאפילו היה קן למה לא נאכל אותו האסור שהוא קל ביותר. אבל ג"ל דלגבי חולה אין אסור נצילה קל מאסור שבת דנהי דנצילה אסור לאו וצנת אסור סקילה איכא חומרא אחריתא נצילה לפי שהאכלה עובר גלאו על כל זית וזית שבה* כדאמרין לגבי גזיר שהיה שותה יין (גזיר מנ). אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת

הנרעין לחולה שיש בו סכנה בשבת אין עושין אותו כלל ע"י נכרים וקטנים ואפילו צוקראי בעלמא שמה יאמרו הנאים (ר"י) צוקאי היתרו פקוח נפש ואין ממירין אותו לכשתלה על ידי הממוינים צמלות שמה יצא הדבר שכשלא ימצאו עובדי כוכבים וקטנים לא ירלו לחלל את השבת ע"י גדולי ישראל לפיכך אע"פ שחולה שאין בו סכנה אומר לעובר כוכבים ועושה כאן אין עושין על ידו מפני סכנה. והדר תני ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים או כומיס כלומר דנהי שאין עושין דברים הללו כלל ע"י עובדי כוכבים אפ"ה ע"י נשים או כומיס עושים אם נודמן הדבר שהרי ממויצין הן בשבת והחמיקו זה ואפ"ה אין אנו מייחסים להם מלאכה זו לומר מתעסק פלוני (ר"י) או פלוני כומי צפוק (ר"י) אם שמה יצאלו להכיר ועל מה הם צריכים רואין בלא את השבת ומכשילין אותו דכותאי לית להו משום לפני עור לא תתן מכשול כדמוכח בריש חולין (ג.) וכן הגשים ממון שדעתן קלה עליהן טעוה צנך והיינו דקאמר מפני שמצטרפין לדעת אחרת.

אבל בהחושש בפיו לא פליגי עליה דהא רבי יוחנן נמי חש בצפדינא שהוא כאב השניים ועבר לה עם בשבת (ע"ז כת). דכמכה של חלל היא דאמר רב נחמן בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחלת בפה וגומרת בבני מעים מאי סימנה רמי מודי (ר"י) מכידי (ר"י) ואתיה ליה דמא מדריה (ר"י) (שם) פי' הבשר של שיניו: **[T9]** מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת: לאיתויי מאי אמר רב יהודה דוחה את השבת: לאיתויי ספק שבת אחרת (ר"י) היכי דמי כגון דאמרוהו לתמניא יומי ויומא קמא שבתא מהו דתימא ניעכביה עד לאורתא כי היכי דלא ניהול עליה תרי שבי קא משמע לן תניא נמי הכי מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו ואין אומרים נמתין לו עד שיבריא אלא מחמין לו מיד וספיקו דוחה את השבת ולא ספק שבת זו בלבד אלא (ר"י) ספק שבת אחרת ואין עושין דברים הללו לא על ידי נכרים ולא ע"י קטנים אלא על ידי גדולי ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים ולא ע"י כותים מפני שמצטרפים לדעת אחרת: ת"ר המפקחים פקוח נפש בשבת והוריו הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבי"ד כיצד ראה תינוק שנפל לים פורס מצודה ומעלהו והוריו הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבי"ד ואע"ג דקא צייד כוורי ראה תינוק שנפל לבור עוקר חוליא ומעלהו והוריו הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבי"ד ואע"ג דקא מתקן דרגא לחול ננעלה דלת בפני תינוק שובר את הדלת ומוציאו והוריו הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבי"ד ואע"ג דקא מיתבר ליה שיפי מכבין ומפסיקין מפי הדליקה והוריו

א מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ה' עוש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף ג: ב מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ג' סמג סס טו"ש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יא: ג מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ג' סמג סס טו"ש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יב: ד מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה טו ז' סמג לארין סה עוש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יג:

שיבת ריב"ב
פיסקא מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת: גמ' היכי דמי כגון דאמרוהו. רופאיה לעשות לו הרפואה שמה ימים רפואה: שמונה ימים נעכביה. מהו דתימא ומפרש אין מלשעות לו הרפואה: עד לאורתא כי היכי דלא ניהול עליה תרי שבי קמא ליה הברות. להחייבו מתן עד שיבריא: שטא יבריא. מאליו: אלא אפילו ספק שבת אחרת. כדאמרין לעיל מפני שמצטרפין לדעת אחרת. כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם לפי שמדמיין לה דלבר. ורבינו שלמה גרים אבל מצטרפין לדעת אחרת ומפרש אין אומרים לעשות דברים הללו על ידי נשים ועל ידי כותים שאם נשים או כותים אומרים צריך און מתלני כו פיהס: אבל מצטרפין לדעת אחרת כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אינו צריך ואשה או כומיס אומר צריך מצטרפין למיחו פלגא ופלגא וספק נפשות להקל: וקשיא לי הכותב אי איכא תרי דאמי צריך למכא אנו צריכין לצרוף הא ק"ל דכל היכא דאיכא תרי דאמי צריך אע"ג דאמי מהו צריך מאכילין אותו דתרי כמאה ומאה וספק נפשות להקל ויש לומר דה"ק כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אינו צריך ואחד חן השינים שאמרים צריך אשה או כומיס מצטרפין למיחו פלגא ופלגא וספק נפשות להקל: כתיב וספק נפשות להקל: אע"ג דקא צייד כוורי. אצ"ג שהוא ר"י גבי ששמעלה את התינוק: עוקר חוליא. להשפיל שפת הטור ויהא נוח ליכנס: אר"ס צריך מיתבר לה שיפי. שהוא מפצל עצים שראים למלאכה:

ת"ר מפקחין פקוח נפש. צכל דצר צעריך נפש להעביר סכנת מות: כיצד ראה תינוק. להכי נקט הני משום דכחלהו לא צריך אומרנהו דכל אלס צקי יודע עץ בהם סכנה: ואע"ג דקא צייד כוורי. כל הני אע"ג דקא אמרינן הכא לישנא ימירא דייק דקמיא דאין צריך ליטול רשות מבי"ד ולמה ליה דמי הכי הא מני ליה והוריו ה"י משום אלא הא אמה לאשמועינן דאע"ג דהא עבדי מלאכה אחרת והוא צריך אליה שרי: עוקר חוליא. להשפיל שפת הנזר כדי שיהא נוח ליכנס: מיתבר שיפי. קיימין להדליק:

בצ"ל (פ"יש): (ז) לפי"ד הר"ן לקמן אין עושין כלל ע"י גבירי שמה יאמרו בקישי היתרו פיקוח נפש ויבירי כו (ר"י) מרובעיות: (ח) הוקף בדפוסא: (ט) אפשר בשלמא אסור נבלה לא נדחה בחול בודאי וא"כ אי שבת לא נדחה רק משום שיש כאן אסור שבת אחר הוצא לדחות אסור נבלה ע"י אבירי רבא"ד הואיל ואסור שבת מעכבא אסור שבת חותר והבן (ריש מרובעיות): (י) ג"י ד"ת: (יא) שמה יאמרו הרואים בקישי היתרו. כצ"ל (ריש ר"ת) (ב) אשה פלוגת כצ"ל (ביח): (ג) בפקוח נפש זה (ד"ח): (ד) הבאה והכי מני דמי דיבור אחד (ביח): (ה) פיקוח נפש כצ"ל (ביח) (בדפוס שהיה לפני הבי"ח כתוב להברותו שמה יבריא וע"ז כתב הבי"ח הגהות והובאת וחיבה נוסף ע"י מהר"ם: (ז) ככל כצ"ל (ביח): (ז) ג"ב כל הני אצ"ג כו כפ"ש הר"ן (ביח): (ח) ג"י מהר"ם: (ט) בריש"י בומי: בשיפי: (פ) בריא"י: פצטרפין לדעת אחרת: (כא) בריא"י: מוטב: (כב) בריא"י נוסף: שאק לחלל:

א מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ה' עוש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף ג: ב מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ג' סמג סס טו"ש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יא: ג מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה ג' סמג סס טו"ש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יב: ד מ"י פ"ב מהלכות שבת הלכה טו ז' סמג לארין סה עוש"ע אר"ס סימן שבת ט"ף יג:

הגהות וציונים
(א) רמי דמא מכידי ואתי רירא מודריה (מ"י) (ב) צ"ל בכידי (ביח): (ג) צ"ל מדריה (ביח): (ד) ג"ב עין ר"ף [שבת] פ"י שמונה שמיים סי' תלב (ת"ח): (ה) אפילו (ת"ח): (ו) ג"ב ומי בכידי (ת"ח): (ז) רמי מירי בכידי (ת"ח): (ז) לפי"ד הר"ן לקמן אין עושין כלל ע"י גבירי כו (ר"י) מרובעיות: (ח) הוקף בדפוסא: (ט) אפשר בשלמא אסור נבלה לא נדחה בחול בודאי וא"כ אי שבת לא נדחה רק משום שיש כאן אסור שבת אחר הוצא לדחות אסור נבלה ע"י אבירי רבא"ד הואיל ואסור שבת מעכבא אסור שבת חותר והבן (ריש מרובעיות): (י) ג"י ד"ת: (יא) שמה יאמרו הרואים בקישי היתרו. כצ"ל (ריש ר"ת) (ב) אשה פלוגת כצ"ל (ביח): (ג) בפקוח נפש זה (ד"ח): (ד) הבאה והכי מני דמי דיבור אחד (ביח): (ה) פיקוח נפש כצ"ל (ביח) (בדפוס שהיה לפני הבי"ח כתוב להברותו שמה יבריא וע"ז כתב הבי"ח הגהות והובאת וחיבה נוסף ע"י מהר"ם: (ז) ככל כצ"ל (ביח): (ז) ג"ב כל הני אצ"ג כו כפ"ש הר"ן (ביח): (ח) ג"י מהר"ם: (ט) בריש"י בומי: בשיפי: (פ) בריא"י: פצטרפין לדעת אחרת: (כא) בריא"י: מוטב: (כב) בריא"י נוסף: שאק לחלל:

יהא החולה קן צאלתא אסור ויפרשו ויסתקן: ב לשון רי"א: [שם אות ין] וכן מכבין ומפסיקין מפני הדליקה ואפילו נפלה הדליקה בתוך אחרת הואיל ויש להסתפק שמה תחא הדליקה בתוך ויסתקנו הנמצאים שם יש להם לצנחנה:

היתה שיטה גמורה כמו שאתה סבור הא איכא שמואל דאמירא הוא ופסיק הכי וכל דאיתמר בגמרא לאו כללין גמירין הן דלא ניפוק כלל מהנהו כלל דכלל יחיד ורבים הלכה כרבים יכלל הלכה כרבי מחבירו ולא מחבריו וכן כל שאר כללין דאיתמ' בעירוב' דנפקי מינייהו ועוד דאף בעיקר השיטה לא נתת לבך דבכ"מ שאמרו כלן אמרו דבר אחד הוא דאין הלכה כחד מינייהו אבל כל שאמרו כלן יש להן כן וכן ואעפ"י שאין הלכה בכלהו יש מהן שהלכה כמותו וכי דייקת תמצא כן בפ"ק דסוכה (דף ז' ב') גבי סוכה דירת קבע בעינן וכאן נמי לא אמרו כלן אמרו דבר אחד ולפיכך הלכה כר' אלעזר הקפר כדאמר שמואל וכמו שפסק הר"מ במז"ל.

• תרפ"ט) שאלת עוד שאודיע לך דעתי במה שנשאל הראב"ד ז"ל ונסתפק בו הרמב"ן ז"ל בחולה שיש בו סכנה שמוטר לשחוט לו בשבת אם יש שם נבלה מי נאמר כיון שיש שם נבלה לא נשחוט לו או מתירין לשחוט ולא נאכילנו לו נבלה ואני כבר נשאלתי על זה והשבתי ואמרתי שאכתוב לך.

תשובה שמעתי מאחד מגדולי הרבנים שהעיד משם הרב רבי מאיר מרוטנבורק שהורה להתיר לשחוט אפילו במקום שיש שם נבלה להאכילו אלא שהטעם שאמרו לי משמי חלוש מאד על כן איני כותבו לך והוא הרב שהגיע לי כן דעתו וטעמו משום דאם אין שוחטין לו יבא לידי סכנה שימנע מלאכול הנבלה וימות. ולי נראה שהכל תלוי במחלוקת אם נאמר שבת דחוייה או נאמר שבת הותרה אצל חולה אם נאמר שבת הותרה אצל חולה שוחטין לו שלא אסרה תורה מלאכת שבת אצל חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין אנו לעצמנו וכדרך שאמרו בטומאה למאן דאמר טומאה הותרה בציבור שאם נטמא הכוס אפילו יש שם כוס אחר נותן לטהור אפילו מן הכוס שנטמא אבל למ"ד דחוייה היא מאכילין לו הנבילה שהוא צריך לאכיל ואין אנו עוברין לשחוט לו שבמקום שיש לו בשר לאכיל לא נעבור אנו ולא נדחה את השבת וכמדימה שהלכה כמאן דאמר שבת דחוייה היא ילא הותרה מכל מקום כל שאין שם נבלה אמרינן לגוי לשחוט כיון שהיא דחוייה אצלו ותדע לך שהרי שנינו בברייתא אין עושין דברים הללו לא על ידי גוים ולא על ידי קטנים אלא על ידי גדולי ישראל.

תרצ) ולענין הנחת תפילין בחולו של מועד ששאלת מה דעתי אני סובר שאין מניחין שגם הם אות שהרי חולו של מועד אסור בכל מלאכה שאינה מלאכה האבד ומלאכה דאורייתא היא במועד דכולהו תנאי מייתו לה מקרא בחגיגה (פ"ב דף י"ח) וכן מוכיח גם כן בשילהי שמעתא דפרק קמא דעבודה זרה (דף כ"א ב') וכן דעת רבותינו בעלי התוספות וכן דעת הראב"ד ז"ל אף על פי שהתירו לכתוב אותם לעצמו בחולו של מועד וכן אנו נוהגין.

תרצא) שאלת עוד צבור שנתענו יום שני וכו', שאלת עוד אי זה עדיף שליח ציבור בשכר או בנדבה.

לרמאין המלוין ברבית בענין זה וחכמים אומרים אפילו מה שמוטר אסרו משום הערמת רבית זה שהוא ברבית קצוצה לא כל שכן. וזה נראה לי בריר.

תרפז) שאלת מי שהוא מפורסם באחת מעבירות שבתורה אם נאמן באיסורין אם לאו.

תשובה נאמן הוא בשאר האיסורין דהא קי"ל בפ"ק דחולין דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד

לכל התורה כלה וכ"ש אם המשומד אוכל נבילות לתאבון בודק סכינא אחריה אם סכינא יפה אוכלין לכתחלה משחיטתו ונאמן לומר מן הכשר לקחתי ואפי' מן הסתם בלא אמירתו נאמן דלא שביק היתרא ואכיל איסורא יאפילו במקום דאיכא טירחא דהליכה וכדמוכח מחצן של עוברי עבירה דקתני אחר הפסח מותר מפני שהן מחליפין ודייק מינה בריש פירקין דחולין מדקתני מפני שמהליפין משמע דודאי מחליפין וכ"ש

במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים זה מותר דכל שאינו טורח בבדיקת סכין נאמן. ומשומד לערלות אוכלין משחיטתו יבא בדיקת סכין דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד לכל התורה כלה ונאמן הוא לכל האיסורין. ומה שאמרו הגולנין אפילו דרבנן פסולין לעדות לאחר הכרזה וגולן דאורייתא אפילו בלא הכרזה היינו לעדות דעלמא שצריכה עדים כשרים שנים

מדכתיב (שמ"ת כ"ג) אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס אבל באיסורין שאפילו אשה ועבד ושפחה נאמנין בהן אפילו משומד לדבר א' כשר לדבר אחר שלא הוא ואפילו חשוד לעבירה דלא משמע להו לאינשי שהוא אסור כשר הוא לכל וכאותה שאמרו בריש בבא מציעא

(דף ד' ב') לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וכדגרסינן תוב בפרק זה בורר (דף כ"ו ב') בהנהו דקב"י מיתא בי"ט ראשון וסבר רב הונא בריה דרב יהושע לאכשורינהו ואמר ליה רב פפא לא ואהדר ליה סברי מצוה עבדינן ואף על גב דאקשי ליה רב פפא והא משמתינן להו יקי"ל כרב פפא דפסלינהו ש"מ

דכל היכא דלא משמע להו דאיכא איסורא ולא משמתי' אינן נפסלין וחשוד אממונא למאן דאמר חשוד על השבועה אף על גב דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד לכל התורה כלה שאני התם דהוא כחשוד על אותו דבר דכיון דמשום ממון אם יש על הנתבע שבועה דרבנן דהיינו שבועת היסט מעמידין אותו אדאורייתא ופקע ממונא. ואם שבועה דאורייתא דמודה מקצת על התובע לישבע וליטול דשכנגדו חשוד על השבועה ובזמן ששניהם חשודין על הממון לדייני ארץ ישראל

חזרה שבועה למחוייב לה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דמוטב ליפקע ממונא מדנמסור לו שבועה. תרפח) אמרת שאתה תמה על הר"מ במז"ל שפסק כשמואל (תענית פ"ק דף י"א) דאמר

כל היושב בתענית נקרא חוטא ואמרת שסבר כר' אלעזר הקפר שאמר כן ואוקימנא לה בשיטה פ"ק דנדרים (דף י') וקי"ל דלית הילכתא.

תשובה יותר ממה שאתה תמה על דברי הר"מ אני תמה עליך ששוית לשמואל טועה ושמואל לא ידע להנך אמוראי דאמרי נזיר חוטא הוא ואפי'

סכנה צריך בשר שוחטין לו ואין אומרים נאכילנו נבילה אבל אם היה החולה צריך לאכילה

כף החיים

פז) שם. צריך בשר שוחטין לו וכו'. וצריך לברך על שחיטה זו. זבחי רצון סימן י"ב ס"ק יו"ד. וכתב שם דאסור ליקח שכר השחיטה זו ומותר לטלטל הסכין אחר שחיטה אפילו כבר הניח מידו יעו"ש. ועיין לעיל סימן ש"ח סעיף א' ובדברינו לשם בס"ד. ולענין כיסוי הדם עיין ביורה דעה סימן כ"ח סעיף ט"ז:

פז) שם. וצריך בשר שוחטין לו וכו'. ואם מספיק לו בתרנגול קטן אינו רשאי לשחוט גדול, ורק אם הביאו לשחוט לשחוט אינו חייב לחקור ולדרוש אם יש להם קטן כדי שלא יהא עיכוב, אך המביאים צריכים לדקדק אם יש להם קטן בביתם ומספיק לו שלא יביאו הגדול, ואם אין מצוי בביתם קטן אין מחויבים לחזור ולהביא מחוץ הדוריו הרי זה משובח. רב פעלים חלק א' סימן כ"א. והוא הדין אם צריך לבשר בהמה ששוחטין בהמה קטנה אם מצוי אצלם בלא עיכוב. ואם מותר הבריא לאכול מאותו בשר עיין לעיל סימן ש"ח סעיף ב' ובדברינו לשם בס"ד:

פח) חולה שצריך לתרנגולת אחת ובשל שתיים איסורא דעבד עבד. הלכות קטנות חלק א' סימן ק"ף, יד אהרן בהגהות הטור. ואם כן לכתחלה צריך לדקדק שלא לבשל כי אם לפי הצורך. ועיין לקמן אות צ"ו:

פח) שם. שוחטין לו וכו'. עיין בספר מגן אבות בחידושי לחולין שהעלה דאם שוחטין לצורך חולה בשבת יש למלוח הבשר תחלה שלא יעבור החולה בכל כזית יעו"ש, וכן פסק בשו"ת מהר"ם שיק סימן קל"ח ובשו"ת אבני צדק חלק אורח חיים סימן ל"ח, והביא דבריהם ארחות חיים אות י"ד. אלא שכתב שם בשו"ת אבני צדק דאם אפשר לעשות על ידי עכו"ם בלא איחור ובישראל עומד על גביו שימלח בכל צד נכון למלוח על ידי עכו"ם יעו"ש. והיינו לפי מה שכתב מור"ם ז"ל לעיל סעיף י"ב בהגה, אבל לפי מה שכתב השלחן ערוך שם אף אם יש לעשות על ידי עכו"ם בלא איחור יותר טוב לעשות על ידי ישראל יעו"ש:

פז) וכתב בהגהות אחרונות דמרדכי פרק י"ז בשם ראבי"ה דאם היה חולה צריך לחמם יין, ימלא ישראל ויחם העכו"ם, ומוטב שיתנסך היין

• פה) סעיף יד. וצריך בשר שוחטין לו וכו'. בפסחים ע"ז ע"א ויומא ו' ע"ב איכא פלוגתא אי טומאה דחוויה בציבור או הותרה, ופסק הרמב"ם בפרק ד' מהלכות ביאת מקדש דין ט"ו כמאן דאמר דחוויה היא בציבור ואין להתיר אלא במקום שאי אפשר יעו"ש, וכן פסק בפרק ב' דהלכות שבת דין א' דשבת דחוויה היא אצל סכנת נפשות כשאר כל המצות, וכן הוא דעת הרשב"א בתשובה סימן תרפ"ט והר"ן בפרק ב' דביצה שהשבת דחוויה היא אצל חולה ולא הותרה, והביא דבריהם הבית יוסף יעו"ש. אלא שהרא"ש כתב ביומא (פרק יום הכפורים) בשם רבו מהר"ם דכיון שהתורה התירה פיקוח נפש הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאילו עשאה בחול יעו"ש, וכתב הב"ח דטעמו כמאן דאמר טומאה הותרה בציבור והוא הדין לשבת אצל סכנת נפשות יעו"ש, וכן נראה דעת הטור. אבל דעת הבית יוסף נראה כהרמב"ם ורשב"א והר"ן, וכן נראה דעת הב"ח. והא דשוחטין לו ואין אומרים נאכילנו נבילה מאחר דשבת לא הותרה אלא דחוויה ואפשר בנבילה מוטב היה שיעבור הוא על איסור לאו ולא יעברו אחרים על איסור סקילה, כתב בית יוסף הטעם בשם הר"ן משום דהאוכל נבילה עובר בלאו על כל זית וזית שבה אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה ומשום הכי לאוין הרבה דנבילה לא מיקרי איסור קל לגבי חד לאו דשבת ואף על גב דהוי איסור סקילה, ובשם הרא"ש כתב הטעם שלא יהיה החולה קץ באכילת איסור ויפרוש ויסתכן עכ"ל. ועיין בב"ח עוד טעמים אחרים יעו"ש. ומה שכתב המגן אברהם ס"ק ט' על דברי השלחן ערוך בפשיטות דשבת הותרה אצל פיקוח נפש, כבר השיג עליו החמד משה אות ד'. וכן פסק ה"ר זלמן אות י"ג ואות ט"ז דשבת דחוויה היא אצל פיקוח נפש. וכן כתב חיי אדם כלל ס"ח אות יו"ד, קיצור שלחן ערוך סימן צ"ב אות א'. ונפקא מינה גם למקום אחר, דכיון דרוב הפוסקים סבירא להו דשבת דחוויה היא אצל פיקוח נפש ולא הותרה, אם אפשר לעשות לו בהיתר בלא חילול שבת עושין בהיתר אם לא יש איחור, וכן אפילו אם יש איחור אם יעשו בהיתר אם אין החולה נחפז כל כך במהרה יעשו בהיתר וכמו שכתבנו לעיל אות ס"ט יעו"ש:

דכל זה הוא בכלל צורך פיקוח נפש. ואם אין הדבר בהול יעשה באופן הקל יותר, וכמבואר להלן סעיף ל"ח.

• שבת דחוייה אצל פיקוח נפש

הראשונים נחלקו אם שבת דחוייה או הותרה אצל פיקוח נפש [בביאור החילוק בין "הותרה" לבין "דחוייה" עיין הערה ל', וכלל הדבר הוא דא"ל דשבת דחוייה אצל פיקוח נפש ולא הותרה יש להשתדל לעשות את הדברים בדרך היתר אף אם הדבר כרוך במאמץ מסוים, כדי להמנע מעשיית מלאכה, ואת"ל דשבת הותרה אצל פיקוח נפש אין צורך להתאמץ הרבה על מנת לחסוך במלאכות].

דעת הרמב"ם^{לז} והרשב"א^{לח} והר"ן^{לט} דשבת דחוייה אצל פיקוח נפש, ודעת מהר"ם מרוטנבורג^מ דשבת הותרה אצל פיקוח נפש. וכיון שדעת רוב הראשונים דשבת דחוייה אצל פיקוח נפש^{מא} לכן יש להשתדל לעשות את הדברים בהיתר על מנת לחסוך במלאכות אף אם הדבר כרוך במאמץ, אמנם אין צריך להתאמץ באופן חריג לצורך זה, וכמבואר בהערה^{מב}. ופשוט שכל זה מדובר רק באופן שההשתדלות לעשות את הדבר בהיתר אינה מסכנת את החולה

• לו. כעין נידון זה [אם הותרה או דחוייה] מצאנו בגמ' יומא דף ו: לענין טומאת מת, שנחלקו אמוראים אם הותרה בציבור או דחוייה בציבור, וכתב שם רש"י ד"ה דחוייה דהיינו "בקושי הותרה ולא היתר גמור הוא וכל מה דמצינו לאהדורי מהדרין שיעשה בטהרה". ולמאן דאמר טומאה הותרה בציבור הרי זה היתר יותר מרווח ואין צריך כל כך לחזר אחר טהורים, ועיין כמה חילוקי דינים בגמ' שם. ועיין לשון הרמב"ם פ"ד מביאת מקדש הט"ו שכתב וז"ל הטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחוייה היא עתה מפני הדחק ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר עכ"ל.

לז. פ"ב משבת ה"א.

לח. שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרפ"ט.

לט. ר"ן על הרי"ף ביצה [דף ט: מדפי הרי"ף ד"ה ומיהא].

מ. מובא ברא"ש פ"ח דיומא סי' י"ד.

מא. עיין משנ"ב סי' שכ"ח ס"ק ל"ט.

מב. עיין בספר תורת היולדת פרק מ"ד הערה א' שהביא מדברי הרמב"ם פ"ד מביאת מקדש הי"ד שמבואר דאף למ"ד טומאה דחוייה בציבור וצריך לחזר אחר כהנים טהורים מ"מ אין צריך להביא כהנים טהורים מחוץ לירושלים, ולמד מכאן דאף למ"ד דחוייה מ"מ אין צריך לעשות מאמצים חריגים על מנת לעשות בטהרה, ומזה יש ללמוד לענין שבת.

כלל, אך אם הדבר בהול אין להתמהמה על מנת לעשות את הדברים בהיתר.

האם צריך ללכת ברגל כדי לחסוך נסיעה במכונית

לב. רופא הצריך להגיע לטפל בחולה שיש בו סכנה, אם הדבר אינו בהול ויכול הוא ללכת ברגל יעשה כן ואל יסע במכונית אל החולה, אמנם אם המרחק גדול אין צריך לעשות מאמץ חריג על מנת להמנע מעשיית מלאכה, והוא הדין אם תנאי מזג האוויר קשים באופן שגם הליכה למרחק קצר היא בגדר מאמץ חריג^{מג}.

מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום

לג. הנצרך לעשות מלאכה לצורך פיקוח נפש, ויכול לעשותה מערב שבת, צריך לעשותה קודם השבת ולא להמתין עד שבת. דאף שהשבת נדחית מפני פיקוח נפש מכל מקום מה שאפשר לעשות מערב שבת חייב לעשות^{מד}.

עשיית מלאכה לצורך הבאת מזון כשר לחולה

לד. כתבו הפוסקים שאם יש חולה שיש בו סכנה שצריך לאכול בשר לרפואתו ואין לפנינו אלא בשר נבילה, עדיף לשחוט עבורו בהמה או עוף

מג. וראוי שהרופא יציע את הדברים קודם השבת למורה הוראה על מנת לקבל הנחיות מפורטות יותר, ופעמים שמחמת ריבוי המקרים שהרופא נצרך לילך אליהם א"א לעשות זאת אלא במכונית. ופשוט שאם ההליכה תעייף את הרופא והדבר עלול להקשות על הטיפול בחולה מותר לו לנסוע במכונית.

מד. פשוט הוא, ועיין שעה"צ סי' שד"מ סק"ט, ולכאורה יש ללמוד זאת גם ממה שכתבו הפוסקים בסי' שכ"ח ס"ד דאין לחלל שבת עבור מכה של חלל אם יודעים באותו החולי שאפשר להמתין מלטפל בו עד מוצאי שבת, וה"נ יש לעשות מע"ש. ואף שאינו עושה שום מעשה להכניס א"ע למצב של פיקו"נ, מ"מ כיון שכבר מערב שבת הוצרך למלאכה הזו למה ימתין ללא צורך לשבת, והרי שבת לא הותרה אצל פיקו"נ רק דחוייה. [ויל"ע במקרה שנודע לו הצורך במלאכה רק בסמוך לשבת, ואם יתפלל תפילת מנחה לא יוכל לעשות את המלאכה מע"ש רק בשבת עצמה, האם נימא דדמי ליוצא לדבר מצוה שמותר לצאת אף שמכניס א"ע לפיקו"נ, וה"נ יהא מותר להתפלל מנחה אף שזה יגרום לו לעשות מלאכה בשבת לפיקו"נ, או דכיון שהצורך במלאכה כבר קיים עדיף לעשות את המלאכה מע"ש אף שלא יוכל להתפלל תפילת מנחה. וכתב בזה מו"ר הגר"ש אויערבאך שליט"א דמשעה שנודע לו הצורך במלאכה כבר חשיב עסוק במצוה ופטור מתפילה].

מאשר להאכילו בשר נבילה^מ. ולענין חולה המאושפז בבית חולים שהאוכל המוגש בו אינו כשר, וכגון בית חולים של נכרים, אם מותר לנסוע בשבת במכונית על מנת להביא לו אוכל כשר, ראה הערה^מ.

הפרשת תרומות ומעשרות בשבת

לה. חולה שיש בו סכנה המאושפז בבית חולים שבו האוכל המוגש לחולים הוא בחשש טבל, והחולה צריך לאכול את האוכל הזה לרפואתו, יפריש החולה תרומות ומעשרות מהאוכל ואחר כך יאכלנו. ואף שהפרשת תרומות ומעשרות אסורה בשבת כמבואר בפרק כ"ב סעיף נ"ז מכל מקום איסור זה קל יותר מאשר איסור אכילת טבל^מ.

• מה. שו"ע סי' שכ"ח סי"ד, ועיי"ש במשנ"ב ס"ק ל"ט שהביא שבראשונים נאמרו בזה כמה טעמים: [א]. המהר"ם מרוטנבורג, הובא ברא"ש פ"ח דיומא סי' י"ד, כתב דהטעם משום דשבת הותרה אצל פיקו"נ ודימה זאת לאוכל נפש המותר ביו"ט, ולכן עדיף לדחות את השבת מלהאכילו נבילה [ולכאורה יש לשאול דכמו ששבת הותרה אצל פיקו"נ גם איסור נבילה הותר, ולמה עדיף לשחוט בשבת, ואולי סובר המהר"ם שנבילה אינה בגדר "הותרה" אצל פיקו"נ כיון שהוא איסור חפצא, א"נ דגם אם איסור נבילה הותר אצל פיקו"נ מ"מ אפשר דסובר המהר"ם שיש בזה משום טמטום הלב [עיי"ן ט"ז יו"ד סי' פ"א ס"ק י"ב וש"ך שם ס"ק כ"ה ומשך חכמה דברים ו' י"א], ולכן עדיף לחלל את השבת]. [ב]. הרא"ש כתב דטעם ההיתר משום דחיישינן שמא החולה יקוץ באכילת הנבילה. [ג]. והר"ן פ"ח דיומא [דף ד: מדפי הרי"ף] כתב דהטעם הוא משום שבנבילה עובר על כל כזית וכזית, משא"כ בשוחט בשבת שעובר רק פעם אחת. ועיי"ש במשנ"ב שלא הכריע בין הטעמים. ולגבי חולה שאומר שאינו קוץ באכילת הנבילה כתב המשנ"ב לעיין באחרונים. ועיי"ן אליה רבה שהביא את הרדב"ז ח"ד סי' ק"ל שכתב שבאופן שהחולה יודע שלא יקוץ במאכלו לא קיים הטעם של הרא"ש [אולם עיי"ש ברדב"ז שהביא טעם נוסף להא דשוחטין ואין מאכילין אותו נבילה ומשמע שהוא חושש גם לטעם הנוסף].

מו. לענין השאלה אם עדיף לנסוע בשבת במכונית ולהביא לחולה אוכל כשר או שיאכל נבילה, לכאור' הדבר תלוי במחלוקת הראשונים שהובאה בהערה הקודמת, דלפי המהר"ם מרוטנבורג שטעם הא דשוחטין לו משום דשבת הותרה אצל פיקו"נ, ה"נ מותר לנסוע במכונית לצורך זה, וכן לפי הרא"ש החושש שמא יקוץ החולה במאכלו, אבל לפי הר"ן בכה"ג עדיף להאכילו נבילה שהרי בנסיעה במכונית עושה מלאכת הבערה כמה וכמה פעמים, וכיון שהמשנ"ב לא הכריע בדבר צ"ע בזה למעשה. אמנם אם ידוע שהחולה לא יאכל מהאוכל שבבית החולים, או ימעט מאד באכילתו באופן שהדבר עשוי להזיק לבריאותו נראה דלכו"ע מותר להביא לו אוכל כשר במכונית.

מז. גמ' יומא דף פג: ועיי"ש בגמ' שמבואר דאף כשהטבל אינו אסור אלא מדרכבן כגון בעציץ שאינו נקוב מ"מ הפרשת תרו"מ מטבל זה קילא טפי מאכילתו.